

492126

Coperta prelucrată după original în B.C.U. "Lucian Blaga" Cluj

LÉVF

1912 FEBRUÁR 4.

5.SZÁM.

KALOTASZEG

KÉPES-FELTÁJ

SZEDKESZTÉS: KÖS FÁRCLY:

ELŐZETÉS: DE: EGY-ÉVRE-NYOIC-K
SZEDKESZTŐSÉG-ÉS-ELADÓIVATAI:
- SZTÁNA-

A kalotaszegi falusi társadalom szervezéséről

Irta: dr. Csérer Lajos

Az erdélyrészi Miniszteri Kirendeltség Kolozsvármegyei megbízottja.

Ha valaki messze, valahol a Dunamellett talán, olvassa örökemlékü Gyarmathy Zsigáné munkáit, vagy Körösfői Kriesch Aladár és Tutsek Anna azon közleményeit, melyek Kalotaszegről szólnak, a derüs, magyaros, s okos leírásokból olyan képet rajzolhat maga elé, mintha Kalotaszegen általános magyar műveltség, kielégítő vagyonosodás, s mindkettő révén fejlett társadalmi élet volna. „Helybe jöve“ azonban bizonyos mértékig csalódní fog.

Nem mondom, hogy az említett faktorok nincsenek meg: egyik helyen egyik tényező, másik helyen a másik az erősebb, de az a bizonyos együttérző, együttoldozó, általános, mindeneket befogó *magyar világ* nincsen; csak volt valamikor talán — de lehetne!

Azaz *egy* ideális célzatu *magyar társadalmi* szervezkedést el kell ismernünk, s ez a bánffyhungyadi ifjú papokból, tanítókból, s más fiatal uriemberekből összeállott *kalotaszegi dalárda*, mely talán időközönként összeverődik a vidékről, tanul, dalól, elmélkedik, — évenként egyszer a nagyközönség elé is kiáll, — s tovább nincs.

Ám lehet, hogy a kottás-lapokon túl is látnak magasabb horizontokat, s az ajkukon elhangzó magyar nótá hullámvonalaiból a „mult“ egységesebb, szélesebb terjedelmű, kiterjedtebb Kalotaszeg harmoniája echozik vissza . . .

Talán megérzik a multból visszacsengő „néma“ hangokból, hogy az egységes, erős mindent átfogó, s uralkodó „magyar Kalotaszeg“-et nekik kell megtartaniok: falusi papoknak, tanítóknak, jegyzőknek, birtokosoknak.

Ha kötelességének tudná minden bánffyhungyadkörnyékbéli pap, tanító, jegyző, birtokos, s más falusi értel-

miség, hogy hetenként legalább egyszer, meghatározott napon találkozzék egymással, többi társával Bánffy-hunyadon, alkalmas helyen — nem bánom, akár fehérasztalnál, akár zöldasztalnál — ott hallgassa a dalosokat, olvassa az újságokat — a többi megától jönné már.

Mert hiszen igaz magyarok mind a kalotaszegi urak, s a nótahalgatáson, pohárcsengésen kívül sok — sok mondanivalójuk, híradásuk lészen.

De mondanivalókban, híradásokban több lészen a baj, a panasz, mint a dicsekedés, s csakhamar kikövetkezik, hogy a bajokon segíteni kell, a veszedelmeknek elibe kell állani' s nyomban összefogott kézzel kell dolgozni, hogy a magyarnak magja ne vesszen a legmagyarabb földön: Kalotaszegen.

Össze kell állaniok az imént említett „falu urainak — nem egyesületben, sem szövetkezetben — az ilyen németes korlátokat únja a magyar — hanem maradjon amint eddig is volt a Kalotaszegi daloskörben a magyar parola a törvény

Nem muszáj mindenkinek énekelni, — ha a hallgatók némán is tesznek, cselekesznek, a mit a *Kalotaszegi liga* reájuk szab, :o'x — sck magyar, s maradandó dolog történhetik — s a dal mindinkább vidámabbá válik . . .

. . . A bánffy-hunyadi heti, vagy kétheti találkozásból sck eszme, cél és kivitel fog születni — és árad széjjel a falvakba, a rép közé, s megkezdődik az alulról való építés, fejlesztés munkája és egy esztendő alatt meg lehet szervezni, egységesíteni a falu társadalmát eleinte talán egy olvasóköri, falusi dalköri, azdagköri majd különböző (fogyasztási,- hitel,- állatbiztosító,- értékesítő,- stb.) szövetkezet formájában; de minden faluban legyen meg a falu embereit magában foglaló legalább egy társadalmi (:törvényes :) egyesülés. Jó példák már vannak: előljár a bánffy-hunyadi gazdakör, a magyarbikali és körösfői fafaragó-szövetkezetek, a váralmási, ketesdi, Kalotaszentkirályi — zentelki, magyarókerekei,

sárvásári stb. gazdakörök; jól működő mákói, körösfői, türei hitelszövetkezetek, stb. Még másféle intézmények is vannak más falvakban, de sajnos, egyelőre csak papirformában, mert . . .

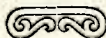
Ugy van! A Kalotaszegmentő parciális munka előtt vessük le régi, hibás elveinket, rosszhiszemű felfogásunkat. Legmesszebbre dobjuk magunktól a *politikát*, azután a falusi irigységet, féltékenységet, kapzsiságot és a „patópál“ betegséget.

És tisztába öltözve tanuljunk sokat, tanuljunk másoktól és egymástól és nyílt szemmel nézzünk szíjjel úgy a felszeren, mint az alszeren. Szeressük falusi lakóstársainkat minden maradiságukkal, gyanakodásukkal, paraszti kapzsiságukkal együtt, — okkal — móddal az ő erkölcseik is megváltoznak. Igaz szóra hallgát, jó szóra hajlandó, érdekébe vágó *kis* cselekedésre hűséges társunkká válik. De soha megne csaljuk, le ne nézzük, igazságtalanul ne bánjunk vele — akkor mind többen indulnak velünk a csupos fedelű házak alól . . .

Válaszut két uradalom közzé ékelve, előre tóduló oláhság elébe állítva, alig 40%-os magyarságu régi község: van benne hitelszövetkezet, tejszövetkezet, fogyasztási szövetkezet, kosárfonó-szövetkezet, állatbiztosító-szövetkezet, gazdakör; s mindezt adminisztrálják a ref. pap, a tanító, a postamester, az uradalmi titkár, külön — külön rezortban és mégis egyetértésben. S nem is esik olyan nehezükre. —

Úgy látom, Kalotaszeg is „Válaszuton“ van és társadalmának szervezkedésétől függ, felfelé fog haladni, vagy lefelé?

Ha emelkedni, fejlődni akar — úgy lesz néhány szavam még.

III.

Elment a hó, jött a tavasz, aztán a nyár is elment és egy reggel csak köd ült a völgyre; fehér hideg köd: ez már az ősz. Éjszakánként kóborolni kezdtek kósza szelek, rongyos fellegekből szitáló eső hullott és zavarosan szürke lett a patak vize. És amikor felszállott a köd, fehér volt a Vlegyása orma. Ez az ősz, az igazi, amiből már csak a télbe mehetünk.

Egyik nap olyan, mint a másik. Nem esik igazán, de lucsok lesz a ruha az ember testén és az ösvény csuszós. Ha pedig jön a szél, mint halott pillangók, tarka levelek keringve hullanak a földre bükkfáról, nyírfáról.

Ilyenkor megpihenhet a havasalyi ember. Nyáron tele van mind a két marok munkával, télen ott az erdei munka, de őszkor semmi. Amíg a hó le nem esik, lehet pihenni és beszélgetni.

. . . Óreg Varju Márton erőssen megcsendesedett a tél óta. Új kérőt nem hozott a házhoz, unokájával se törődött. Végezte a dolgát. De mintha jobban utána járt volna mindennek. Sokat járta, hajnaltól alkonyodásig járta az isztinát, az erdőt, a földeket.

Menye, a kis, hitvány Erzsí, aki csak sirni tudott, de semmit se látott-hallott, még az is azt mondotta egyszer leányának:

— Te Ilon, mi van vajjon nagyapáddal? Olyan forcsa mostanában, úgy jár-kél. Mi van vajjon vele?

A leány vállat vont:

— Nem tudom, anyám! Látom énis, de nem tudom. És hogy

im, eljött az ősz, mintha még több dolga volna az öregnek. Keveset evett és ment mingyárt. Nappal ki a házból az udvarra; este, vacsora után a szobában dolgozott. A thékából, akinek a kulcsa örökké nála volt, öreg papirosokat, könyveket szedett elé és éjfélig is elbogarászott velük:

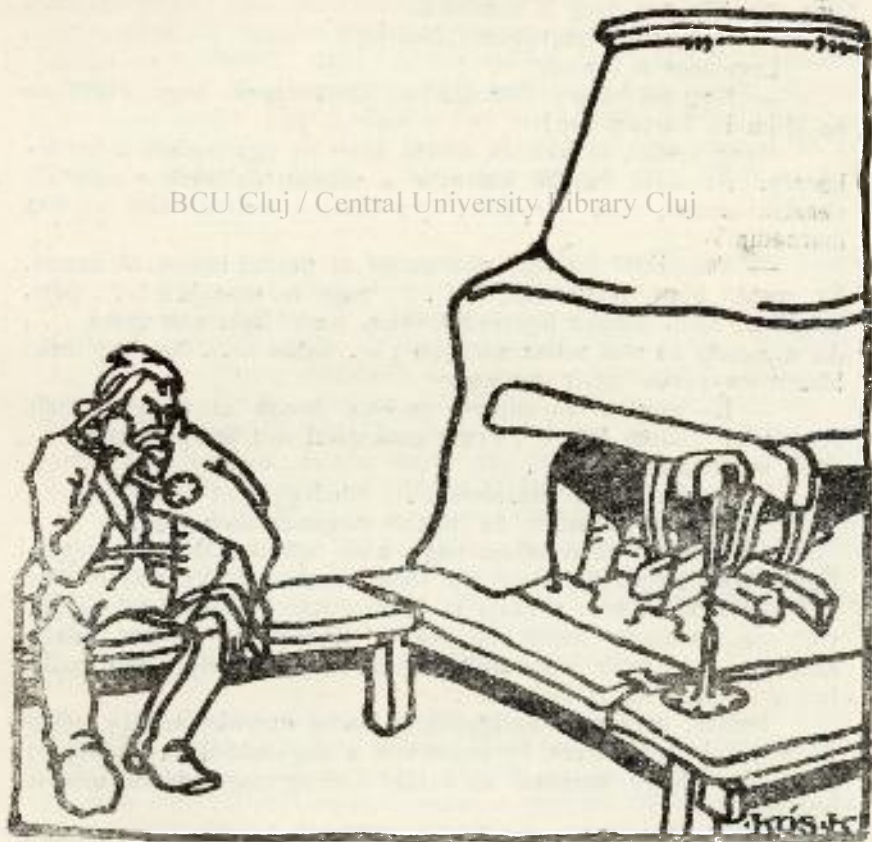
A völgy tulsó oldalában lakó Csákányok fejcsóválva látták estéről-estére, hogy ott a Varjuportan ég a világosság.

— Valami nagy baj lehet ott — mondogatták az asszonyok, de nem tudták el se képzelni, mi lehet? A férfiak csak dörögtek a pipa mellől.

De Csákány István egész éjszakákat keresztül virrasztott a kályáskemence mellett és mind azt a kis világosságot leste, ami onnan a hegyoldalból ide pislogott.

— Nem, nem fiam, Ez nem rendes dolog már. Kellene szólni apónak — vélekedett Erzsi asszony, amikor a pitvarban együtt

BCU Cluj / Central University Library Cluj

voltak leányával.

S szólottak is; de az öreg csak legyintett:

— Hagyjátok. Sok a dolgom s időm már nincsen sok. Még ez az ősz talán, azután vége lesz ugyis. Olyan kurta már a nap. És én megfáradtam egy cseppet . . .

Nem értették ugyan, hová beszél az öreg, de elhallgattak. *Igaz*, hogy kurta a nap . . .

Egy reggelen végre arra ébredtek a völgyi emberek, hogy szállingozik a hó.

És azon a napon, délben, éppen hogy felkelt az asztaltól csak hanyat esett öreg Varju Márton. A menyé és az unokája, meg egy odakiáltott béres emelték nagy fáradtsággal a hatalmas embert az ágyra. Ott azután magához tért, mikor ecettel kenték meg a vakszemét, meg a homlokát.

— Mi a baja, nagyapám? Hól fáj?

Legyintett a kezivel:

— Nem fáj semmi, Nincsen baj. Csak éppen, hogy eljött az én időm is. Vártam reá!

Hang nélkül, mukkanás nélkül állott az ágy mellett a két fehérnép. Az öreg később lehunyta a szemét, de amikor azok elakartak osonni, csak felnyitotta újra őket. A menyit nézte. — Ott maradtak.

— Te, Erzsi! Az éjjel álmomban az uradat láttam. A fiamat. És most, hogy megnézek, hát . . . hogy is mondja n . . . nem voltál te, fiam, sohase hozzávaló. Nem, nem. Neki volt igaza . . . Az a *másik*, az volt volna az igazi . . . Talán . . . Ne sirj hát hiszen most már ugyis mindegy.

— És végtére én voltam az oka. Annak is, hogy meghalt. Annak is. Tudom jól . . . Pedig csak azért volt, mert szerettem . . . Őket is a fajtámat is . . .

Go szul sült el; visszafelé . . . Mindegy . . .

Unokájára pillantott, de inkább magának motyogott.

— Te már az ő fajtája vagy, a mi fajtánk. Huzd ki magad! Úgy! Éppen ilyen volt a nézése. Ilyen becsületes. Az orra is ilyen volt gyermekkorában; a szája is ilyen tiszta. Anyjára ütött egy kicsit, az Szentpáli leány volt. Az én Ilonám, az én kis Ilonám szegény . . . Korán elpusztult. Az is. Mindenki elpusztult mellőlem . . . Most én is mehetek . . .

Ijedten, borzongva hallgatták a furcsa szavakat az ágy mellett állók. Sirni sem mertek. És csend volt a nagyszobában, de kívülről hallatszott, hogy muzsikál az északi szél és megrezdültek néha az ablakok.

— Eredjetek! Hagyjátok! Gondolkozni akarok! — parancsolta hirtelen az öreg. — Ha szólok, gyertek!

Lábujjhegyen ment ki a két asszony. A pitvarba, A padkára

ültek, messze egymástól és hallgattak. Egy szót se, egyik se. — Aztán az asszony elsírta magát. De azt is hangtalanul, zokogni nem mert, jajgatni nem mert; a könnye omlott és a testét rázta a sírás

A leány, az bámult ki az ablakon a sötétedő szürkességbe. A szobaajtó nyitva és néha-néha hallatszott a vén ember nehéz lélekzése. A leány szeretett volna benézni; de csak nem mert. — Moccanni sem mert.

. . . Sötét volt már egészen, amikor újra megszólalt az öreg.

— Bejöhettek. Te, Erzsi, lámpát gyujts. Szóllitsátok Mínyát: Tüstént induljon, hívja ide Mózit, a molnárt . . . Te, Ilon, az ünneplőmet hozd . . . Nem, mégse azt. Az almárium alsó fiókjában, a többi gunyám alatt van egy régi, barna atilla, kék nadrág . . . Így; tedd ide mellém a székre. Aztán a pitvarban is gyujts világot. a kis szobában is. Mindenütt. Aztán bort hozzatok a pincéből; sokat. Mind, amit az őszön Petriből hoztattam. Aztán, ha Mózi eljött, csak ide hozzám jöjjen egyenesen; beszédem lesz vele . . . tAztán ne felejtsetek: öste, hat óra után a fiut küldjétek, lóháton a öbbsiekhez is. Mind az egész völgy tudja meg, hogy ma itt akarom őket látni együtt. Úgy mandja a fiu: öreg Varju Márton üzeni az atyafiaknak, : jöjjenek mind hozzá, mert ő beszélni akar velük és sietős a dolog, erőssen sietős. Így mondja, így: sietős az utja Varju Mártonnak

— — —
És széjjelszállott a hir estére a völgyben: hogy öreg Varju Márton várja az atyafiságot, mert sietős az utja.

És megindultak az emberek mindenfelől; a felső portáról Csákány Györgvek, aztán Csákány Istvánék és Csákány Mihályék, meg Csákány Balog Andrásék és a molnár háza népe is, mind.

Hullott sűrűn a hó és fujt, dudált a szél. De messziről, a Talharu oldalából idelátták a kivilágított házat és az emberek öszszefogták a condrát, bundát zekét, az asszonyok a kendőt, bujjbét és mentek arra, amerről a világosság fénylett.

Egy se maradt vo'na el. Senki. Mert nagy dolog az, ha öreg Varju Márton *úgy* izen nekik. Nehéz, nagy dolog az. Még beszélgetni sem volt kedvük. Valami nagy szorongás ülte meg a lelkeket egyszerre, nehéz szomorú sejtés, Mint mikor valami bizonyosan elkövetkezendő ismeretlen jön az ember felé.

Hogy Varju Márton az atyafiságra apellált!

— — —
Magassan felpárnázva feküdt az ágyban öreg Varju Márton. A nagy, palotás-szobában. Hosszu fehér haja kifűsülve, testén barna atilla, amilyent egykoron, régen viseltek az ország katonái. — Az asztalon írásokat rakosgatott össze a molnár, Csákány Mózi. Az ágy lábánál állott a leány és a kemence zugában összekuporodva ült kised, hitvány asszony. Sirt.

Aztán a pitvarban ajtó nyikorgott és dörmögő hangok szűrődtek a szobába. Nehéz csizmás lábak alatt csikordult a kőpadló. A vén ember felneszelt.

— Ereszd bé őket Mózi! Jöjjenek mind bé! Ahogy vannak. Kurta az időm.

Bejöttek. Elől az emberek. Mind hatalmasak, nehezek. Megállottak az ágy körül. Hátuk megett az asszonyok. Nyugodtak, csendesek voltak. Vártak . . .

Öreg Varju Márton felemelte a fejét, hogy számbavegye őket: Mind itt vagytok hát. Jól tettétek, ha eljöttetek a vén Varju Márton hívására. Így illik, így!

Hát, atyafiak, én megyek most már. Ne szóljatok közbe, kurta az idő. Meghalok, csak annyi! Eljött az időm. Ezért akartam, hogy együtt legyünk; régi idők óta az egész atyafiság, az egész völgy . . . Itt ez a két fejrénp. Menyem az egyik, a másik az unokám, gyermekem gyermeke; a vérem. Ha én elmegyek, árván maradnak. — Ezeket reátok testálom. Legyenek ők a ti gondotok ezután.

Elhallgatott és az emberek mind bólintottak: hogy úgy van, rendben van. Az ő gondjuk a két árva ezután.

— Atyafiak vagyunk — folytatta erősebb hangon az öreg — mind — mind atyafiak itt együtt. És ha egy elmegy, akkor a többi lépjen helyébe. Utánam ti jöttök. A Varjuk után a Csákányok . . .

Az emberek megint bólintottak, hogy rendbe lesz így. Ha a barázdából kiáll egyik, az utánakövetkező lép a nyomába. Öreg Varju Márton most kiáll a barázdából,

— Aztán az unokámé minden, ami itt van. Az írásokat Mózi számba vette. Ami kis adósság van, azt fizetni kell; győzi a birtok. Ami pénzem maradt, avval vásároljátok meg az oláhok erdőjét. Az eladó. Alkudtam is reá, megéri a pénzt. És valaha a miénk volt az. Legyen az unokámé . . .

Élpihent az öreg. Lehunyta szemét. És az emberek némán állottak ott körül. És nem sugdostak és nem mozgolódtak; mert úgy illik, hogy ilyenkor ne zavarja senki azt az embert, aki közülök való és immár elmenedőben van.

Mikor újra felnyitotta szemét az öreg, az unokáját kereste pillantása.

— Aztán atyafiak, azt akarom, hogy az unokám *itt* uaradjon. Ne menjen innen el, ahol elei éltek egykoron . . . Ha pedig akarja, azt hozza egyszer ide, akit ő választ. De *ide* hozza. Most már nem bánom. Lehet is, hogy jó lesz úgy. Hogy *úgy* lesz jól . . . Nem akartam eddig. Nem is lehetett. Amíg én élek, addig nem lehetett. Az *én* unokám nem lehetet *annak* a menyne, aki . . . Én Uram! teremő Istenem! Hiszen a fiam volt. És én nem vagyok Krisztus . . . De én elmenyek és az unokám azé legyen, akit szeret. Az én áldásom vele lesz. És elmullik az az átok, ami ma rajtunk van. És

jöjjön az ő ura ide, ebbe a vén házba és legyen a Varjú folytatása itt egy Csákány . . .

Az emberek komolyan hallgatták és bologdttak rá; hogy helyesen van így, bölcsen van és igazságosan. Elmegy az öreg, hogy ne álljon útjában a fiataloknak.

— Ezt elvégeztem atyafiak. Most pedig vigyázzatok. Sirt a kertben ássatok, a nagy fenyőfa alatt; ott nyugszik apám is, feleségem és a fiam is. Ott a fejfájuk mellett ássatok le . . . Aztán mindent csak úgy, mint a régiek. — Mozi üljön löra és vigye a lobogót. A gödörbe, utánnam, belejőjjetek. Úgy illik az. Mint apáink idejében:

És Mózi faragja a csillagos fejfát is — hozzávaló öreg tölgyet kaphat a szinben itt nálam . . . És oda ne temesetek azután senkit is utánam. Utánam több Varju nem jó! A Csákányok másfelé menjenek nyugodalomra! Úgy!

Az emberek erre is bólintottak komolyan, hogy úgy tesznek mindent, ahogyan öreg Varju Márton akarja. Illik is, hogy úgy történjék minden, ahogy eddig is volt mindig, kitudja mióta.

Az öreg pedig hunyt szemekkel feküdt az ágyban. Az emberek azt hitték, elaludt, pedig akkor már vége volt; elment.

Mózi vette észre legelőbb. Odalépett hozzá, letakarta fejét és azt mondta csendesen, lehajtott fejjel, ésszekulcsult kezekkel:

— Adj én Uram Istenem neki csendes nyugodalmat.

Az emberek megmozdulnak.

Csákány István a feliségéhez lépett:

— Az a leány a te gondod legyen, Anna.

Riadtan, tárgyított szemekkel meredt az asszony a halott emberre; az urára reá se nézett:

— Most is, utoljára is ők maradtak fejjel. A Varjú!

. . . Ma is, Varju-porta a neve annak a vén boronaháznak, ott a Talharu-oldalában . . .

— Vége. —

HIRDETÉSEKET

a kiadóhivatal és Diamantstein
Nándor könyvnyomdája vesz fel

Egyszeri hirdetés árai	egészoldal 9 korona
	fél oldal 5 „
	negyed oldal 3 „
Többszöri hirdetés megegyezés szerint.	

ERDELYORSZÁG

Az oláhok Erdélyben.

Néhány száraz adatot közlünk itt, melyekből, aki akarja, láthat és tanulhat egyetmást.

I.

Az oláhok Emkéje, a Nagyszébenben (Szibiu) s ékelő „Asztra” munkásságáról a következőket közölhetjük:

A oláhoktól lakott minden vármegyében legalább egy fiókjá van, de a legtöbb vármegyében 5-6 is. Ezenkívül *faluakban 200-nál több ugynevzett ügynökség*. Az Asztra munkássága kiterjed:

1.) Minden fiók — egyesület a területéhez tartozó *faluakban* rendszeres népies előadásokat tart *történelmi, erkölcsi, gazdasági*, stb. kérdésekről. Amely fiók területén egyeztetendőben legalább 10 előadást tartanak, azt a fiókot a középont 100 Koronával segílyezi. Ha nincs elég előadó a fiók területén, a középont küld szivesen, különösen gazdasági előadót.

2.) Az egyesület közlönyének beküldött előadások közül a 4

legjobbat 50 — 50 koronával jutalmazza az egyesület.

3.) Ujjonnan alakult *Asztra ügynökséget* a középont ingyen látja el népszerű kiadványaival.

4.) A falusi gazdák közül azok, akik 2 korona évi tagdíjjal az egyesület pártoló tagjai sorába lépnek, havonként egy — egy népies füzetet és évente egy naptárt kapnak *díjtalanul*.

5.) Falusi *oláh* szövetkezési alakulatokat olyan módon támogat az Asztra, hogy az oláh bankok anyagi támogatását biztosítja azoknak, a szövetkezetek szervezőit, és vezetőit pedig a *kultur-egyesület* pénzbeli jutalommal buzdítja; gondoskodik ezenkívül szakértőknek a helyszínére való küldéséről (díjtalanul).

6.) Figyelmét kiterjeszti arra, hogy a fiókok minél több kisméretű gazdasági termény-, állat-, néprajzi, háziipari kiállítást rendezzenek és azokat anyagilag é erkölcsileg támogatja.

II.

A „Popurului Român” című oláh ujság felszólította olvasóit és minden tehetősebb oláh embert, hogy a *falusi nép számára* rendeljék meg az ujságot. Erre a felszólításra rövid néhány hét alatt majdnem 400 példányban fizettek elő vagyonosabb oláhok egyes falusi emberek, népegyesületek címére.

III.

Három oláh pénzintézet: az *Albino*, az *Econornul* és a *Vatra* megvásárolt *Apanagyfaluban* 900,000 koronáért egy magyar nagybirtokot.

Ezeket a híreket közölhetjük, mint az erdélyi oláhság tevékenységének legutóbbi bizonyítékait, Nem mintha egyebet nem csináltak volna, de most ezeket tudjuk, hogy megtörténtek.

Most pedig megpróbáljuk ezeket az eseményeket a mi szempontunkból megvilágítani és hozzáadni még néhány megjegyzést, melyek talán alkalmasak lesznek arra hogy mi magyarok ami tehetetlenségünk, sőt rosszakaratu nemtörődömségünk valamint a magyarországi magyar közvéleménynek velünk szemben való furcsa, sőt kegyetlen állásfoglalása felett gondolkozzunk.

B. C. U. Cluj / Central

Hogy az oláh *Asztra* mit csinál, azt megirtuk. De hogy a sokkal vagyonosabb *Emke* mint dolgozik, azt nem tudjuk, Pedig évről — évre előtűi pénztét becsületesen, hanem annak valahogyan nincsen látszatja. Olyan ez az *Emke*, mint a tudományos Akadémia, mely értékes könyveket ad ki, de nem lehet őket megszerezni, mert nem tudjuk hol és hogyan kaphatók.

Az *Asztra* népszerű egyesület, tud tömegeket mozgósítani, mint a nyáron láttak; az *Emke* elriasztja magától azokat is, akik közeledni akarnának hozzá, Az *Emke* nem tud az erdélyi magyarság tudatába befészkelődni, propagatív munkája egyenlő a semmivel. Sokkal kisebb pénzzel sokkal nagyobb munkát végezhetne, ha exkluzivitásából kilépve népszerűsíteni a magyarságért való munkát. Egy fűrge ujság, jól szerkesztve,

a nép között ezrével széjjelosztogatva többet jelent, mint egy 50-60,000 koronás iskolaalapítás. Az *Asztra* odamegy a nép közé, felkínálja magát, szivességet tesz, ha nem is kéri reá; az *Emke* instáltatja magát, lehetőleg elzárkozik, beléptijegyes közgyűléseket tart, ahova csak frakban, vagy diszmagyarban mehet az erdélyi magyar.

II.

A „Popurului Român” dolga roppant ügyes fogás. Megrendelteti lapját a nép számára gazdag oláh hazafiakkal. Üzletnek is nagyszerű, de az oláh propaganda terjesztésére elsőrendű dolog. Nagy dolog! Mert elég, ha 2—3 példány ujság jár egy — egy faluba, arról mindenki tud. Annak izgató, fanatizáló cikkei belevésődnek idők folyamán úgy abba a tudatlan, mást nem olvasó, de a nyomtatott betű igazságában vakon hívő nép lelkébe, hogy onnan semmi erővel kiirtani nem lehet. Mi pedig tehetetlenül nézhetünk szembe ezzel az akcióval, mert utánuk csinálni ma nem tudjuk. Mert ha akadnának is olyan mecénások, akik volnának annyira sovinita magyarok, amint azok az oláhok és áldoznának is szívesen arra, hogy a magyarságot a betű erejével támogassák, alig-alig akadnánk olyan ujságra, mely annyira feltétlenül, annyira kizárólagosan magyar volna, mint amilyen olák a „Popurului Român.”

III.

Az Oláh bankoknak 900,000 koronás birtokvásárlása nem volna

olyan föltűnő dolog (sajnos) ha nem tudók azt, hogy azoknak az olák bankoknak ilyen célokra csakis azért telik, mert a pénz ma-gyar bankoktól kapják. Konstatálnunk kell, hogy az *Osztrák Magyar bank főkjá, a Magyar Általános Hitelbank, a Pesti Magyar Kereskedelmi bank, a Magyar leszámítóló és Pénzváltó Bank* azok a pénzintézetek, melyek kölcsöneikkel lehetővé teszik, hogy erdélyi magyar birtokok oláh kézbe jussanak. De mikor ezt megdöbbenve konstatáljuk, ugyanakkor csudálkozva fordulunk a hazafias magyar sajtóhoz, a magyar közönséghez, mely ezt a példátlan, hihetetlen dolgot eltűri. Itt nincsen gondolkoznivaló, megfontolni való, Mert ha úgy volna a dolog, hogy milliós sőt százmilliós magyar bankok arra szorulnak, hogy közvetve is, de a magyarság ellenségeinek érdekeit szolgálják, hogy tehát magyar pénzzel vásároljanak ki minket birtokainkból, hogy magyar pénz csináljon olák propagandát, erősítve az irredentizmust, ha ez mind így van és ezt sem mi, sem a bankok nem találjuk *erkölcsitelenségnek*, akkor megérdemeljük, hogy elpusztuljunk, úgy, hogy hírünk se maradjon.

Ha ilyen fegyverekkel állunk szemben, akkor ami küzdelmünk reménytelen itt Erdélyben. Magyarország közvéleményétől várjuk a választ!

Gyéres és Kolozskara között

Az „Ujság“ című kolozsvári napilaban már napok óta hirdeti egy nagy hirdetés, hogy a kolozsvári határon eladó több porcelalaban összesen 300 hold föld. A

hirdetés megjelenése óta több vevő jelentkezett, de vásár a mai napig nem történt.

Többek között egy alsófehérvármegyei jómódu bérlő is igyekszik megszerezni a birtokot és tőle hallottam ezzel kapcsolatosan a következőket:

— Ezért utaztam Kolozsvárra, uram. Ezért a birtokért. Tejgazdaságot szeretnék csinálni és bizonyosan szépen keresnék. Próbáltam otthon is és nagyon jól bevállott.

— Hát akkor miért hagyja ott azt?

— Oka van annak, Uram. Először is letelik a bérletem tavaszon és nem szeretném megújítani. Meguntam erőssen a megyénket. Hogy olyan oláh! Tessék elhinni ott mi már csak úgy lógunk, mi magyarok. Az a legkevesebb, hogy olá hul tudnunk kell, máskülönbben éhen veszünk. De minden — minden oláh ott már. Hiszen Enyeden is lám, a város közepén ott az oláh templom. Hat oláh ügyvéd is van a városon és bizony mondom, olyan ott a világ, hogy csak egy szikra kellene és Enyednek vége. Nem úgy, mint 49-ben, hanem ott még a pora sem maradna. De az egész vármegyében így van már. Hogy miért? A politika, Uram, a politika! Nem hiszen az a nép már semmit, ha kaputos ember mondja. Semmit. De a vezetőinek hiszen. Igaz, hogy azok soha be nem csapják. Azok nem hitetik el vele, hogy adót nem kell fizetni, de azt mondják: „Ügyeljetek, emberek! Meglátjátok, hogy az adó jövő eszten-

dőre még több lesz, mint eddig, a pálinkát is megdrágítják a magyarok; a dohányt is ők drágították meg, hogy ti fizessetek többet. Mert ők (a magyarok) úgyis kevesen vannak, nem érzik, de ti sokan vagytok, sok kicsi krajcárótkból forintokat gyűjt a magyar. Meglátjátok a gyufa is drágább lesz és a vasut is."

Ilyenformán beszélnek az oláhoknak vezetőik és — nem hazudnak. Hát vakon megy utánuk a nép. —

— Gondoltam, ott hagyom azt az oláh világot. De úgy látom, Kolozsvárott is oláh világ lesz nemsokára. Hiszen a tavalyi egy esztendőben a kolozsvári határon *2000 hold földet vásároltak össze oláhok magyaroktól.* Erre a birtokra is oláh alkuszik kivülem és 10,000 koronával többet kínált érte, mint én. De én is rá fogok verni. Nem hagyom, ha csak bírom, nem hagyom.

Igy beszélte nekem ezt egy alsó-fehérvármegyei magyar ember a robogó vonaton Givéres és Kolozskara között. Én pedig gondoltam, kiírom az ujságba, hátha más is elolvassa és gondolkozni fog rajta, mint ahogyan én is gondolkoztam és gondolkozom rajta most is.

Szerkesztőség

és

kiadóhivatal:

S Z T Á N A.

Miután a gabonát termelő gazdának fontos érdeke az, hogy tudja, hogy hazánk más vidékein, valamint a külföldön milyen a gabonatermés alakulása, szükségesnek tartjuk, hogy havonként egyszer lapunk is közölje a földművelésügyi minisztériumhoz mindenünnen érkezett gabonatermési, illetőleg becslési eredményeket.

Argentina, India és Ausztrália azok a földterületek, hol a mi tavaszunk elején van az aratás és ezek a földterületek egyuttal rengeteg mennyiségben szállítják gabonafölöslegüket az importra szoruló Európába, tehát nagy befolyással vannak gabonáraink alakulása. Az idei aratás úgy Argentínában, mint Indiában és Ausztráliában előreláthatólag kisebb eredményű lesz, mint ahogyan azt még egy hónap előtt várták. A tavalyi termésnél semmiesetre sem több, de valószínűleg kevesebb lesz kivitelre kerülő feleslegük. Más szóval a gabonárak nálunk emelkedni fognak, de legrosszabb esetben is megmaradnak a mai árak. Európában az időjárás általában nem tulságosan kedvezett az őszieknek eddigelé. Részletesebben:

Oroszország, Németország, Franciaország időjárása eddig nem kedvezett az őszieknek. Sokhelyt kifogyott a vetés.

Románia, Anglia nem panaszkodik a télre.

Északamerikából azt jelentik, hogy eddigelé jól telet a gabona.

Magyarország. Az Alföldön nem kielégítő az időjárás; a vetés a januári nagy hidegek idejében sokhelyütt hótakarónélkül maradt. Ugyanez történt Tuladunán is. A felföldön jól teleltek eddig a vetések. Erdélyben nincsen panasz,

Időjárás februar hónapban. A hónap első felében sok hó és eső; hőmérséklet inkább hideg. A hónap közepén szeles, melegebb idő. A hó végén ismét hó és eső, de már határozottan enyhébb idő. *BCU Cluj / Central*

KALOTASZEG

— Kalotaszegi fa-faragás.

A Szilágyvármegyei Gazdasági Egyesület Szilágyballán és Mocsolyán két hónapra terjedő kalotaszegi faragás-ranfolyamot rendez hogy a népet téli munkára szok-

tassa. Székeket, asztalkákat, ládikákat fognak készíteni falusi gazdák és azokat kalotaszegi modorban vésett faragással díszítik. Remélhetőleg annak is olyan sikere lesz, mint nálunk a magyarbikali és körösfői téli faragók: munkáságának.

— Wigand Ede kitüntetése

Örömmel olvastuk a hivatalos lapban, hogy az állami iparművészeti nagy aranyérem az idén Erdélybe került. Wigand Ede a Marosvásárhelyen letelepedett, immáron világhírű magyar iparművészünk nyerte el Budapesten kiállított modern lakástervezetivel. Wigand Ede régi ismerőse Kalotaszegnek és butorstílusának alapjául éppen az erdélyi, de főképpen a kalotaszegi magyar népművészetet vette ami népüktől tanult lakásberendezést, szerkezetet és díszítést, ami népünk színés, külön világát vitte belé az ő külön, modern stílusába.

Kincs, magyar kincs a régi, pusztuló népművészet, és éppen Wigand sikeréből láthatjuk, hogy nemcsak kell, de lehet is ebből a nyers, de gazdag forrásból modern művészetet fejleszteni. Annál nagyobb az a kár, hogy ez a népművészet rohamosan és menthetetlenül pusztul. És — mert illetékes körök nem törődnek vele, tehetetlenül kell néznünk ezt a pusztulást és pusztítást, amit népünk közt egyrészt a megváltozott idők, másrészt egyes kapzsi és lelkiismeretlen emberek elkövetnek.

Még ami muzeumokba is kerül a kincsek közül, az sem szolgálhat nekünk többé. Holt kincs az is, érdekes muzeumi tárgy csak.

De egy kalotaszegi új élő művészetnek, vagy a még meglévő-

nek fejlesztésére, alapjául vevésére nem szolgálhat. — Nekünk pedig erőnk, tehetségünk nincsen arra, hogy magunk gyűjtsük össze, őrizzük meg emlékeinket magunknak.

Téliipari házi tanfolyamok.

Az idei télen a következő háziipari tanfolyamokat rendezték Kolozsvármegyében:

Kosárfonás: Magyarnádas községben.

Kerekesesség: Magyarléta, Gyalu, Keszü, Kide, Vajdakamarás és Nagypetri községekben.

Női ruhaszabás és varrás: Nagysármás községben (asszonyok részére).

Kerti butor készítés: Válaszut községben.

Ezeken kívül a földmívelésügyi és kereskedelemügyi miniszterium támogatásával az idén is dolgozik a magyarbikali butorkészítő és faragó-szövetkezet, melyben 30

legény készíti a butorokat a faluban és 7 legény tanítja az asztalosságot a kolozsvári ipariskolában.

Szerkesztői üzenetek

Török Károly Csucsá. Cikkét megkaptam. De türelmét kérem, mer a szép íráshoz mellékelni akarom a hunyadi templom képét is, azt pedig még klišérezni kell, ami 1-2 hétbe is beletelik. — Fogadja, kérem, szíves üdvözl. t. és köszönetemet.

Koncz Béla Kolozsvár. Intézkedtem, hogy a lapot a jelsett újabb címre küldje a kiadóhivatal. De eddigi címünket mi az előfizetők kaptuk, tehát nem rajtunk múlt a dolog.

Több előfizetőnek. Igen sok példányt kapunk vissza „parti elköltözött” postai jelzéssel. Kérjük előfizetőinket, hogy a mennyiben a lapjuk pontatlanul, vagy nem egész helyes címzéssel érkezik, azt kiadóhivatalunkkal közölni sziveskedjenek.

Sajnálattal kell értesítenünk szíves olvasóinkat, hogy ehhez a számhoz készült illusztrációink csak a jövő számban jelenhetnek meg, miután a klišéket budapesti cinkográfusunk nem küldte el időre.

A szerkesztő.

NYOMTATVÁNYOK,

IRODASZEREK,

ELSŐRENDÜ LEGOLCSÓBB MEG-
BIZHATÓ BESZERZÉSI FORRÁSA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DIAMANTSTEIN NÁNDOR

könyvnyomdája, könyvkötészete,

könyv- és papirkereskedése

BÁNFFYHUNYADON.